

گزیده احکام و فرامین شاهان ایران به حکام قفقاز

جلد سوم:

از نادر شاه افشار تا علی مرادخان زند

گودرز رشتیانی

اداره اسناد و تاریخ دیپلماسی

تهران - ۱۳۹۲

سخن ناشر

منطقه قفقاز به خاطر موقعیت استراتژیکی، در طول تاریخ همواره حلقه اتصال و پیوند دهنده شرق با غرب بوده است. ساکنان این منطقه از دیر باز با ایران و ایرانیان روابط گسترده فرهنگی، اقتصادی و سیاسی داشتند. در دوره باستان آران، ارمنستان و بخش هایی از گرجستان تابع دولت مرکزی ایران بودند و در دوره اسلامی بخش هایی از آنها جزء قلمرو خلافت اسلامی محسوب می شد. با توجه به اهمیت قفقاز در ادوار مختلف، کشورهای روسیه و عثمانی هم به آن چشم دوخته و همواره در صدد دست اندازی به آن بودند. قفقاز در دوره صفویه یکی از مناطق مورد مناقشه با عثمانی بود. در قرارداد صلح اماسیه جلوی توسعه طلبی عثمانی در این منطقه گرفته شد و بخش هایی مختلف گرجستان، کاخت، ارمنستان، اردهان و کارتیل در اختیار ایران قرار گرفت. روسها با قدرت یافتن بطور کبیر و ضعف دولت صفویه به تدریج به دنبال توسعه اراضی و نفوذ خود در قفقاز برآمدند که با ظهور نادر شاه افشار به این ادعاها و توسعه طلبی ها خاتمه داد شد. با توجه به اینکه ولایات این منطقه در این دوران تابع دولت مرکزی ایران بودند، حکام و نمایان آن از طرف شاه ایران منصوب می شدند و شاهان ایران فرامین و احکامی را در خصوص امور مالی، سیاسی، مذهبی و ... برای حاکمان منصوب خود در قفقاز صادر می کردند. اثر پیش رو که مشتمل بر سه جلد است و از شاه طهماسب اول صفوی تا پایان زندیه را در بر می گیرد، به همت آقای دکتر گودرز رشتیانی در رابطه با این احکام و فرامین تدوین شده و عمدتاً مبتنی بر اسناد ارشوهای گرجستان است. جلد اول از شاه طهماسب اول تا شاه سیمان را در بر می گیرد. بعد دوم شامل فرامین و احکام شاه سلطان حسین تا شاه طهماسب دوم است و در چند موم اسناد مربوط به دوره نادر شاه افشار تا علی مراد خان زند گنجانده شده. امید است اسناد و مطالب این کتاب کودکانی از تاریخ روابط ایران و منطقه قفقاز را روشن کرده و منبع خوبی برای انجام پژوهش های تاریخی بیشتر در این خصوص باشد.

معاونت پژوهشی مرکز آموزش و پژوهش های بین المللی وزارت امور خارجه

فهرست

۱	فهرست کلمات و نشانه‌های اختصاری
۳	فهرست تفصیلی
۱۷	احکام و فرامین نادرشاه افشار
۱۶۵	احکام و فرامین عادل‌شاه افشار
۱۷۱	احکام و فرامین ابراهیم‌شاه افشار
۲۱۹	احکام و فرامین شاه‌رخ افشار
۲۲۷	احکام و فرامین کریم‌خان زند
۳۲۳	احکام و فرامین ابوالفتح خانی زند
۳۲۷	احکام و فرامین صادق‌خان زند
۳۳۳	احکام و فرامین علی‌مرادخان زند
۳۴۳	نماینده

www.ketaboo.ir

فهرست کلمات و نشانه‌های اختصاری

الف - ارشیو دولتی گرجستان، ذخیره شماره ۱۴۵۲.

ب - ارشیو دولتی گرجستان، ذخیره شماره ۱۴۵۰، دفتر شماره ۱۹۵.

پ - ارشیو دولتی گرجستان، ذخیره شماره ۱۴۵۰، دفتر شماره ۵۱.

ت - ارشیو دولتی گرجستان، ذخیره شماره ۱۴۵۰، دفتر شماره ۵۷.

ث - مرکز ملی نسخ خطی گرجستان، ذخیره شماره HD.

ج - مرکز ملی نسخ خطی گرجستان، ذخیره شماره PD.

چ - دستاوردهای کمیسیون باستان‌شناسی قفقاز.

ح - یوتوریدزه، ولادیمیر، اسناد تاریخی فارسی در ارشیوهای گرجستان، ۴ جلد (۱۹۶۱ - ۱۹۷۷).

خ - آسیای پیشین در اسناد، جلد اول، اسناد نخ و ان در قرون ۱۷ و ۱۸، اسمیرنوف.

د - تودو، ماکالی، کلکسیون اسناد فارسی تفلیس، بند اول (۱۹۹۵) - جلد دوم (۱۹۸۹).

ه - نسخه خطی شماره ۳۳۱ در کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی.

و - نسخه خطی شماره ۴۳۲۲ در کتابخانه و موزه ملی.

نم: نوشته اطراف مهر

نم: // نوشته اطراف مهرهایی که مهر مربوطه مشخص نیست.

سم: سجع مهر

جدا کننده جملات و اجزای مختلف سجع مهرها

|| افزوده‌های مصحح

[۱] افزوده مصحح برای کلمات نامفهوم

... (سه نقطه): کلمات ناخوانا در متن و ظاهر اسناد